

popolnoma utrdila v sodobnem beloruskem jeziku.

V moskovskem pogovornem jeziku 18. stol. so bili razširjeni pridevniški komparativi na *-aj*, *-jae*, *-jaj*, *-jaja* (za knjiž. *-ěe*), npr. *žarčaj*, *prelestnjaj*, *miljaj*, *miljaj*, *miljaja* za *žarče*, *prelestnee*, *milee*. Vendar je spričo obilnega gradiva avtor lahko ugotovil izrazito padanje števila takšnih oblik v petih desetletjih, tako da dosežejo pri Sumarokovu (Moskovčan!) okrog 80%, v zadnjem desetletju pa komaj še 1% (v primerjavi z oblikami na *-ee*). Z jakanjem je treba povezovati pripono *-eja* (*trusliveja nam. truslivee*), ki pa je veliko redkejša od prej naštetih.

Zaradi zlivanja *e*- in *i*-jevske spregatve (ikanjel) se je v pogovorni plasti uveljavila tudi v 3. os. mn. enotna končnica *-ut/jut* (*deržut, nosjut nam. deržat, nosjat*), ki je pred nedavnim veljala celo za prav-

rečno normo knjižnega jezika¹⁴. Med glagolskimi posebnostmi velja omeniti še pri-slovne deležnike na *-učī*, *-juči*; drugi pojava, ki jih avtor obravnava, so bolj obrobni, zato jih tudi v besedilih redkeje srečuje¹⁵.

Avtor je v svoji knjigi zajel množico »neknjižnih« pojavov, ki so bili udomačeni v komedijskih besedilih druge polovice 18. stoletja; ta dejstva je ocenil glede na predhodna stanja ruskega jezika in glede na njihovo vlogo v sočasni ruski književnosti; posebna vrednost dela pa je v tem, da je spremljal usodo teh pojavov vse do današnjega časa in jim opredelil mesto, ki ga imajo v sodobnem ruskem knjižnem jeziku. Knjiga bo važen vir in pripomoček za novo zgodovino ruskega knjižnega jezika in zgodovinsko slovnico, predvsem pa bo zanesljivo dopolnilo podobe ruskega jezika v predpuškinski Rusiji.

Franc Jakopin
Filozofska fakulteta v Ljubljani

PISMA BOHUŠA VYBÍRALA FRANCETU BEVKU

V zapuščini Franceta Bevka se je ohranilo osemindvajset pisem Bohuša Vybírala¹, ki jih je v Goriškem letniku² objavil Marijan Brecelj. Žal se do sedaj še niso našli Bevkovi odgovori, tako da nam je zaenkrat dostopna le ena stran te zanimive korespondence. Marijan Brecelj je prikazal osnovne poteze korespondence ter očrtal lik češkega kulturnega delavca³, nato zaporedil izvirne tekste z opisom enot⁴ in nadvse natančne faktografske dopolnitve.⁵ Na koncu je dodal še prevod čeških pisem. Pri urejanju korespondence so upoštevana vsa uveljavljena načela takšnih publikacij, posebno vrednost pa dobiva objava zaradi že omenjene natančnosti in zanesljivosti dopolnitev, ki nam kažejo Marijana Brecelja kot meritornega poznavalca Bevkovega dela, razmer na Goriškem, pa tudi njegovo razgledanost po češkem kulturnem prostoru.

Posamenze enote so v glavnem krajša sporočila⁶, vendar vsebujejo dovolj zanimivih podatkov. Lok dopisovanja se vzpenja od 22. januarja 1923 do 21. februarja 1935 in doseže kvantitetni vrh štirindvajsetega in petindvajsetega leta, ko sta oba dopisnika izmenjala veliko gradiva. Kasneje se pojavljajo večji časovni premori, deloma zaradi Vybíralove boleznī, verjetno pa so vplivale tudi Bevkove težave med najhujšim fašističnim terorjem⁷. Žal se po vojni

niso obnovili stiki, ki bi bili lahko zaradi Bevkovega položaja zelo plodni. Poleg zunanjih okoliščin (npr. politični odnosi med državama) je temu verjetno botrovala Bevkova preobremenjenost z delom, pa tudi znanstvo se je z leti polagoma ohladilo.

Ohranjena pisma dopuščajo sklep, da sta se Bevk in Vybíral spoznala ob nekem o-

¹⁴ Prim. D. N. Ušakov, *Russkaja ortoėpija i ee za-dači*. Russkaja reč', nova serija, 3, Leningrad 1923 str. 5—27.

¹⁵ Prim. tudi S. P. Obnorskij, *Očerki po morfologii russkogo glagola*. Moskva 1953; isti: *Imennoe sklo-nenie v sovremennom russkom jazyke I, II*. Lenin-grad 1927, 1931.

¹ Bohuš Vybíral (1887—1951). Znan češki kulturni delavec, publicist in prevajalec, Prevedel vrsto slovenskih leposlovnih del. Dolgoletni ravnatelj študijske oziroma univerzitetne knjižnice v Oloumou-cu, univerzitetni učitelj za jugoslovanske književno-sti, lektor slovensčine.

² Goriški letnik 1974, Zbornik Goriškega muzeja, Nova Gorica 1974, str. 113—132. Naslov publikacije je povzet po Zakrjaskovem »Goriškem letniku za čita-telje vsacega stanu«, ki je žal ostal le pri enkratnem izidu 1864. leta. Ta periodikum je prvi izmed dolge vrste podobnih publikacij na Goriškem, ki so imele znanstvene ambicije pri obravnavi lokalnih problemov.

³ Str. 113—116.

⁴ Str. 116—125.

⁵ Opombe 18—65.

⁶ Korespondenca obsega 16 dopisnic oziroma raz-glednic, 7 voščil, 5 pisem.

⁷ Enota št. 10 je pisana v skrivnostnem tonu in vse-buje vrsto namigovanj. Lahko predvidevamo, da je Bevk prosil Vybírala za diskretnost pri dopisovanju.

sebnem srečanju, dopisovanje pa je steklo že pred najstarejšim objavljenim pismom⁸. Vendar se komentarju ne more pritruditi, da je nadaljevanje korespondence v glavnem ohranjeno⁹. Očitna je praznina vsaj med pismi pred Vybiralovim počitniškim potovanjem po Jugoslaviji in Italiji, saj ni verjetno, da bi češki pisatelj napovedal svoj obisk zgolj z dopisnico iz Maribora, oziroma z omembo možnosti tega srečanja¹⁰. Slika obeh dopisnikov v Olomoucu iz 1939.¹¹ leta priča, da se je dopisovanje nadaljevalo tudi še po zadnji enoti.

Če zanemarimo malenkostne praktične razloge¹², lahko iščemo vzroke sodelovanja predvsem v dveh smereh: Bevk je pritegnil pozornost češkega publicista kot kulturni delavec z območja, ki je zbuvalo precejšnjo pozornost mednarodne javnosti med reševanjem sporov o jugoslovanski zahodni meji. Zaradi svojega položaja v goriških kulturnih krogih je bil Bevk naravnost idealen informator o razmerah tistega dela Slovencev, ki je bil odtrgan od matičnega naroda. Seveda pa ne gre zanemarjati tudi čisto osebnih komponent: Vybíral je bil vojak na Soški fronti, predvsem pa je potrebno upoštevati, kolikšen del svojih moči je posvetil popularizaciji tujih literatur v češkem kulturnem prostoru. Seveda pa ga je Bevk zanimal tudi kot pisatelj, saj ga je prvič prevajal že 1916.^{12a}, torej dolgo pred osebnim srečanjem. V korespondenci so vidni tudi načrti, da bi prevedel kak večji Bevkov tekst, do česar pa žal ni prišlo iz neznanih razlogov. Zanimivo pa je, da se je Vybíral spomnil Bevka še pri kraju dopisovanja s ponudbo, da bi v češčini objavil mladinsko delo.

Objavljena pisma so pravzaprav zanimivejša za češko literarno zgodovino, ker razkrivajo predvsem ozadje pomembnega delovnega področja češkega prevajalca in publicista. Vrednotenje korespondence bo vsekakor zanesljivo šele, ko se bo moglo opreti na ugotovitve češkega literarnega zgodovinarja, posebno, ker kaže, da je delo Vybírala še zelo slabo raziskano¹³. Iz dokumentov je namreč razvidno, kako natančno je Vybíral poznal razmere zamejskih Slovencev, predvsem na Goriškem. Posebno ploden je moral biti njegov obisk pri Bevku med počitniškim potovanjem 1924. leta. Gostitelj ga je seznanil z goriškimi kulturnimi delavci, ki se jih je kasneje pogosto spominjal s pozdravi¹⁴. Verjetno ga je Bevk uvedel tudi v krog tržaške Edinosti, saj Vybíral do takrat še ni bil v Trstu, dopisnica iz Benetk pa sporoča

Bevku, da se bosta našla v prostorih Edinosti¹⁵. O globini teh vtisov lahko sklepamo iz kasnejših dopisov, posebno pa iz prošnje, da bi pisatelj razkazal skupini čeških turistov Goriško in spomenik Soške fronte — Oslavjivo¹⁶.

V pismih najdemo tudi mnogo drugih podatkov o Vybiralovem sistematičnem zasledovanju življenja zamejskih Slovencev, saj izvedo, da je vsaj nekaj let prejemal Goriško stražo, Mladiko, Jadranski almanah, Čuka, Naš glas, večino koledarjev itd. Bevk mu je v tem času pošiljal večino knjig, ki so izšle v tej sredini, kot je razvidno iz omenjanja pošiljk Goriške mohorke, Goriške matice... Možna je tudi natančna daticija Vybiralovega zanimanja za italijanščino in prvih neposrednih stikov s to kulturo¹⁷. Posebno pomembna pa je korespondenca za proučevanje Vybiralovih metod popularizatorskega dela in njegovega prizadevanja za obogatitev olomouške knjižnice. V enem izmed pisem izvedo celo, da se ni lotil prevajanja drame, če ni našel možnosti za njeno uprizoritev. Pozornost bi veljalo usmeriti tudi na pomen Vybiralovega seznanjanja češke javnosti s takratnim položajem zamejskih Slovencev. Poleg tega pa so ta pisma tudi vir za proučevanje Vybiralovih stikov z ostalim slovenskim prostorom. Večkrat se npr. omenja Res, srečamo podatke, kdo je bil njegov gostitelj v Mariboru, izvedo, da je doma izkazal gostoljubje Novačanu itd.¹⁸

Žal korespondenca ne prinaša bistveno novih osvetlitev slovenskega pisatelja. Vir teh podatkov bi našli v Bevkovih pismih in če sodimo po Vybiralovih odzivih, nikakor niso nepomembni. V objavljenih enotah so zanimiva pričevanja o Vybiralovih pošiljkah čeških prevodov in periodike, v kateri so izhajali članki o slovenski

⁸ Str. 113.

⁹ Str. 113.

¹⁰ Prim. enote št. 3, 4, 51

¹¹ Str. 113.

¹² Bevk mu je posredoval znamke, pomagal pri nakupu nekaj drobnarij, bil je njegov gostitelj 1924. leta, ko mu je celo posodil nekaj denarja. Prim. enote št. 3, 7, 8, 9, 10...

^{12a} Prvi prevod Bevka je izšel v češčini 4. III. 1916 v Besedy Selskych Listu.

¹³ Str. 114.

¹⁴ Večkrat je omenjen dr. Janko Kralj (1898—1944), dr. Josip Bitežnik (1891—1960), Veno Pilon...

¹⁵ Prim. enote št. 3 in 61

¹⁶ Prim. enote št. 16 in 91

¹⁷ Prim. enote št. 14 in 151

¹⁸ Prim. enote št. 16 in 171

književnosti. Pogosto Bevka ni prejemal le separatnih odtisov, pač pa celotne številke revij. Tako je imel vsaj občasno neposreden stik s češkim kulturnim življenjem, kajti Vybíral je objavljaval v vrsti revij, med drugim tudi v Archi, Evi, Umeleckem listu, Selskych Listu... Nekateri teh izvodov so se celo ohranili v Bevkovi zapuščini. Zanesljivo je našel ta tisk ustrezen prostor v publicistiki goriških Slovencev in samo po sebi je razumljivo, kolikšna je bila odmevnost takšnih poročil med publiko. S tem pa dobiva sodelovanje med obema dopisnikoma dodaten, neprimerno večji pomen.

Značilni in tudi upoštevanja vredni so podatki o vlogi Bevka kot posrednika pri nastajanju marsikaterega prevoda, npr. Erjavčevih Slovencev. Bevka je tudi posredoval kontakte s Pregljem, Kraigherjem, Pilonom in drugimi. Podrobnost o posredovanju italijanskih katalogov in celo knjig nam ponazarja pomembno stran Bevkovega značaja. Pisatelj kljub ogorčenemu boju za pravice zamejskih Slovencev ni zašel v nacionalistično ozkost, saj je vedno znal pra-

vilno ceniti tudi umetniške dosežke sosednjega naroda.

Korespondenca nam torej osvetljuje tudi nekatere značajske komponente primorskega pisatelja: nesebično pomoč stanovskim kolegom pri njihovem uveljavljanju v tujini, gostoljubnost, predvsem pa zavzetost pri seznanjanju mednarodne javnosti o položaju takratnih zamejskih Slovencev. Pri tem svojem delu ni zanemarjal niti najmanjše možnosti.

Vybíralova pisma so torej zanimiva predvsem za tistega, ki proučuje češkega publicista in prevajalca, toda pomembna so tudi za poznavalce Bevkovega dela ter za tiste, ki jih zanimajo stiki med Slovenci in Čehi. Korespondenca nam namreč dopolnjuje mozaično sliko bogatega in plodnega področja medsebojnih kontaktov dveh kulturnih področij z novo dimenzijo. Vsekakor lahko upamo, da bo spodbudila raziskovalce k novemu razreševanju problemov, ki jih ti dokumenti odpirajo.

Jan Zoltan
Filozofska fakulteta v Zadru

NOVA SINTEZA O POLJSKIH DIALEKTIH

Vsak slavistični kongres predstavlja razen možnosti za neposredno konfrontacijo dosežkov posameznih znanstvenikov ter šol vedno tudi pomemben založniški dogodek. Tudi varšavsko srečanje je prineslo vrsto zanimivih izdaj, med katerimi je nedvomno na vidnem mestu delo Karola Dejne *Dialekty polskie* (Poljski dialekti)¹.

Knjiga, ki je zasnovana kot univerzitetni priročnik, ni monografski prikaz sodobnih poljskih govorov, temveč, kot navaja avtor, »obravnava predvsem vprašanja nastanka, širjenja ter dokončne ustalitve območij posameznih dialektičnih inovacij, skuša kolikor mogoče enostavno in hkrati izčrpno definirati bistvo opisane inovacije, določiti čas in vzroke njenega nastanka, navesti natančnejše podatke o času, ko se je pojavila v pismenstvu, ter ugotoviti, kako in v kolikšni meri je ustalitev kake dialektne značilnosti vplivala na spremembe v fonološkem sistemu govorov, ki jim je skupna.«² Tako formuliranje naloge in sama zasnova dela so avtorju narekovale tudi ustrezno metodologijo, katere osnovna načela so prikazana v razdelku I: *Osnovni pojmi ter termini dialektologije in dialektografije*. Kot je razvidno že iz navedenega naslova,

deli Dejna tradicionalno dialektologijo, obravnavano doslej kot jezikovno vejo, ki proučuje govorno diferenciacijo kakega terena ter raziskuje vzroke in procese, ki so to diferenciacijo povzročili, na dva dela: dialektografijo in dialektologijo. Ker je to nedvomno novost, če že ne vsebinska, pa vsaj terminološka, kaže povedati nekaj besed o posameznih delih.

Dialektografija naj bi po mnenju Dejne bila »uvodna faza narečnih raziskav; narečno stanje v določenem času na določenem jezikovnem ozemlju naj bi predstavila sinhronično opisno, kartografsko oziroma s klasificiranimi zbirkami gradiva, ne da bi pri tem upoštevala genezo in evolucijo jezikovne členitve, z eno besedo — dialektografija je opisna vsota védenja o fonetičnih, slovničnih in slovarskih značilnostih posameznih govorov, je sistematizirana zbirka podatkov o koncentriranju in obse-

¹ K. Dejna, *Dialekty polskie*, Warszawa 1973, s. 283 + 70 zemljevidov. Razen tega imajo Poljaki še dva univerzitetna dialektološka priročnika: K. Nitsch, *Dialekty języka polskiego 1915, zadnja 1957*, in S. Urbańczyk, *Zarys dialektologii polskiej*, Warszawa 1959.

² K. Dejna, n. d., str. 9.